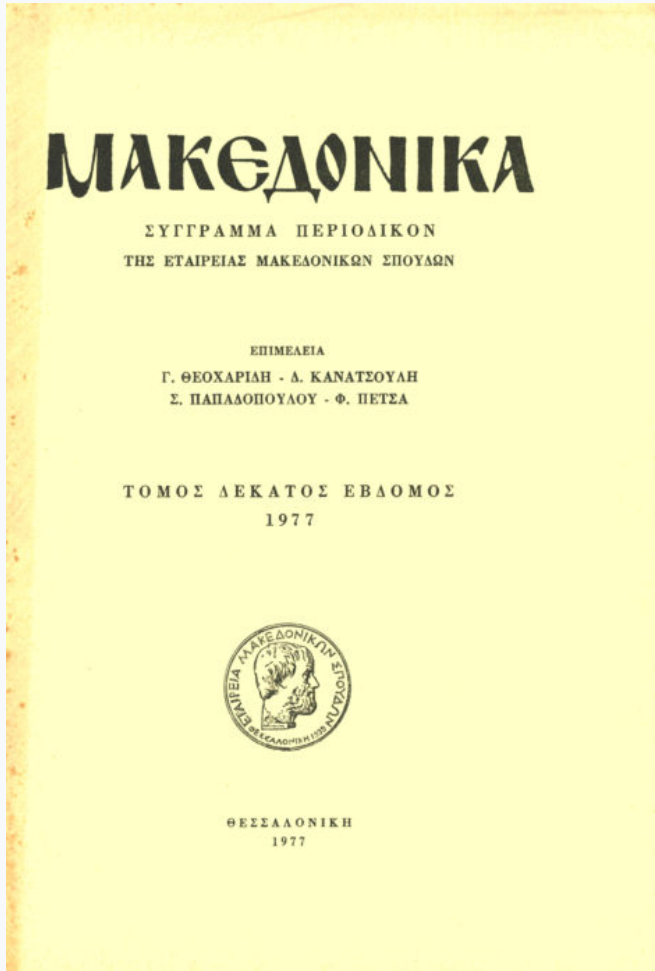

Μακεδονικά

Τόμ. 17, Αρ. 1 (1977)

Κωνσταντίνου Γ. Σταλίδη, Η Αγία Τριάδα
Εδέσσης

Μαρία Βαφειάδου-Βογιατζάκη

doi: [10.12681/makedonika.393](https://doi.org/10.12681/makedonika.393)

Copyright © 2014, Μαρία Βαφειάδου-Βογιατζάκη

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Βαφειάδου-Βογιατζάκη Μ. (1977). Κωνσταντίνου Γ. Σταλίδη, Η Αγία Τριάδα Εδέσσης. *Μακεδονικά*, 17(1), 472–473.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.393>

και έρμηνείες, πολλές από τις όποιες θεωρούνται έπιτυχείς. Βεβαίως ή σημερινή άρχαιο-λογική έρευνα και τή ερήματα τών άνασκαφών έχουν άνατρέψει όρισμένες άπόψεις του, πράγμα όπωσδήποτε φυσικό, άν ληφθή ύπ' όψη τή γεγονός ότι οι συνθήκες τής έποχής του ήταν πολύ δυσμενείς για αυτό του είδους τή έρευνα. 'Η άξία του βιβλίου δέν μειώνεται καθόλου γι' αυτό, άλλα αντίθετως οι λεπτομερείς περιγραφές του τή καθιστούν πολύτιμο βοήθημα για τόν σημερινό έρευνητή. Αυτό έξάλλου επιβεβαιώνεται και από τή γεγονός ότι όλοι οι νεώτεροι μελετητές τής τοπογραφίας τής Θεσσαλονίκης πάντοτε άνατρέχουν στις σελίδες τής «'Αστυγραφίας». 'Έτσι είναι άξια συγχαρητηρίων ή πρωτοβουλία τής «'Νέας Πορείας» νά μās παραδώσει σέ φωτισμένη επανέκδοση τή σπάνιο αυτό βιβλίο, τή όποιο γίνεται τώρα πιο εύχρηστο μέ τήν προσθήκη εύρετηρίου.

'Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών

ΜΑΡΙΑ ΒΑΦΕΙΑΔΟΥ - ΒΟΓΙΑΤΖΑΚΗ

Κωνσταντίνου Γ. Σταλίδη, 'Η 'Αγία Τριάδα 'Εδέσσης, έκδοση Φιλοπροόδου Συλλόγου 'Εδέσσης «'Μέγας 'Αλέξανδρος», άρ. 10, 'Έδεσσα 1977, σελ. 129, 20 εικόνες και 40 πίνακες έκτός κειμένου.

'Η συμβολή του κ. Σταλίδη στή γνώση τής τοπικής ιστορίας τής 'Εδέσσης είναι πολύ άξιόλογη. 'Έγκατεστημένος εδώ και άρκετά χρόνια στην πόλη αυτή, όπου ύπηρετεί σάν φιλόλογος, ανέπτυξε έντονη δραστηριότητα στον πνευματικό και πολιτιστικό τομέα και δημοσίευσε πολλά άρθρα στο περιοδικό «'Εδessaϊκά Χρονικά» κυρίως, άλλα και άλλοτε-λεϊς μελέτες πού αναφέρονται στή νεώτερη ιστορία του τόπου.

Τό τελευταίο βιβλίο του συγγραφέως, έκδοση του Φιλοπροόδου Συλλόγου «'Μέγας 'Αλέξανδρος», άφορά τή μοναστήρι τής 'Αγίας Τριάδας, πού βρίσκεται στο Λόγιο τής 'Εδέσσης. Μετά τόν πρόλογο και ένα παλιό ποίημα για τήν εκκλησία τής 'Αγίας Τριάδας, ό συγγραφέας μιλεί για τήν ίδρυση τής μονής, πού σύμφωνα με τις ύπάρχουσες μαρτυρίες τοποθετείται στα 1864. Τό καθολικό, ως ναός τής 'Αγίας Τριάδας, προώπηξε τής μονής και στα 1865 άνοικοδομήθηκε εκ βάθρων, όταν μητροπολίτης Βοδενών ήταν ό Νικόδημος Τενέδιος, χάρη στις προσφορές 'Εδεσσαίων. Τις συντεχνίες αυτές πού συνέβαλαν στην άνέγερση του ναού, καθώς επίσης τούς επιτρόπους, τούς ιερείς και τούς ψάλτες, πού ύπηρετήσαν στο μοναστήρι μέχρι τή 1908, τούς αναφέρει ό συγγραφέας άντλώντας από τόν κώδικα τής μονής.

Στό έπόμενο κεφάλαιο ό συγγραφέας άσχολεϊται με τήν περιγραφή του ναού, τών τοιχογραφιών, τών φορητών εικόνων κ.λ. 'Εδώ έχουμε νά κάνουμε όρισμένες παρατηρήσεις σχετικά με τήν έπιστημονική όρολογία πού θά έπρεπε νά χρησιμοποιηθή. 'Έτσι στή σ. 39 ό ναός χαρακτηρίζεται «βασιλικό ρυθμό», ενώ οι ναοί του τύπου αυτού όνομαζόνται βασιλικές. 'Επίσης πιδό κάτω, στίς σσ. 41, 42, παραστάσεις όπως ή Πλατυτέρα, ό Χριστός 'Αναπεσών, ό Ευαγγελισμός θά ήταν προτιμότερο νά αναφέρονται με τή γνώση αυτή καθιερωμένη όνομασία τους, άντι περιφραστικά, «ή Παναγία με άνοιχτά χέρια», ή «ό Χριστός Παιδί, ξαπλωμένος», ή τέλος «... ό 'Αγγελος Γαβριήλ και... ή Παναγία».

Στή συνέχεια ό συγγραφέας μιλεί για τή πανηγύρια πού γίνονταν στο μοναστήρι στίς γιορτές του 'Αγίου Πνεύματος, τής Ζωοδόχου Πηγής, του 'Αγίου Τρύφωνος και του Γρηγορίου του Παλαμά και άκόμη αναφέρει τις διάφορες παραδόσεις πού ύπάρχουν για τήν άνοικοδόμηση τής μονής και για θαύματα και θεραπείες άσθενών. Στό έπόμενο κεφάλαιο περιγράφονται διάφορα άρχαιολογικά ερήματα, επιτύμβια άνάγλυφα και έπιγραφές, τής ρωμαϊκής κυρίως έποχής, πού βρέθηκαν έντοιχισμένα στο χριστιανικό ναό ή σκόρπια στο γύρω χώρο.

Τέλος ο συγγραφέας δημοσιεύει τὸν κώδικα τῆς μονῆς, ποὺ ἀρχίζει τὸ 1863 καὶ περιλαμβάνει λογαριασμοὺς γιὰ τὴν ἀνοικοδόμησὴ τῆς καὶ τὰ ἔσοδα καὶ ἔξοδα μέχρι τὸ 1909. Τὸ βιβλίον τελειώνει μὲ μιὰ ἀγγλικὴ περίληψη, τὴ βιβλιογραφία καὶ τὸ εὐρετήριο ὀνομάτων καὶ πραγμάτων. Οἱ σαράντα πίνακες ἐκτὸς κειμένου, ποὺ ἀκολουθοῦν, συντελοῦν στὴν καλύτερη κατανόησι τῶν παρουσιαζομένου βιβλίου.

'Εταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν

ΜΑΡΙΑ ΒΑΦΕΙΑΔΟΥ - ΒΟΓΙΑΤΖΑΚΗ

Γεωργίου Θ. Λυριτζῆ, συνταγματάρχου ἐ.ἀ., 'Η 'Εθνικὴ 'Εταιρεία καὶ ἡ δράσις αὐτῆς, Κοζάνη 1970, 8ο, σελ. 344+53 εἰκόνες ἐντὸς κειμένου+4 χάρτες (οἱ 2 παρένθετοι).

Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Λυριτζῆ γιὰ τὴν 'Εθνικὴν 'Εταιρεία καὶ τὴ δράση τῆς ἐκδόθηκε πρὶν ἑπτὰ χρόνια. Στὰ «Μακεδονικά» ὅμως μόλις ἑφέτος ἐστάλη ἀπὸ τὸν συγγραφέα, γι' αὐτὸ καὶ παρουσιάζεται καθυστερημένα.

'Η 'Εθνικὴ 'Εταιρεία κατὰ τὸν κ. Λυριτζῆ ἔσημείωσε ἀξίολογὴ ἐθνικὴ δράση—ἐκτὸς τῶν ἄλλων εἶναι ἡ πρώτη ποὺ ὄργάνωσε ἐνοπλὴ ἀντίσταση κατὰ τὸν Βουλγάρων κομιτατζήδων στὴ Μακεδονία. 'Ο ἀτυχῆς ὅμως πόλεμος τοῦ 1897, ὁ Μακεδονικὸς 'Αγώνας καὶ οἱ ἀπελευθερωτικὸι πόλεμοι τοῦ 1912-13 εἶχαν σάν συνέπεια ἀνὰ καλυφθῆ ἢ προσφορά τῆς. Γι' αὐτὸ ὁ συγγραφέας ἐπιδόθηκε στὴν ἀνίχνευση καὶ συγκέντρωση τῶν σχετικῶν μὲ τὴν 'Εθνικὴν 'Εταιρεία καὶ τὴ δράση τῆς στοιχείων μὲ τὸν σκοπὸ νὰ τὰ φέρῃ στὸ φῶς, ὥστε νὰ μὴν ἐξακολουθῆ νὰ παραμένῃ λανθάνουσα μιὰ ἱστορικὴ σελίδα ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες ποὺ ἔγιναν πρὶν ἀπὸ τὸ 1912, γιὰ νὰ κρατηθῆ ἡ Μακεδονία ἐλληνικῆ. Στὴν ἐρευνητικὴ προσπάθειά του ὁ κ. Λυριτζῆς εἶχε τὴν καλὴ τύχη νὰ βρῆ μέρος τοῦ ἀρχείου τῆς 'Εθνικῆς 'Εταιρείας ποὺ ἀπόκειται στὰ Γενικά 'Αρχεῖα τοῦ Κράτους, καθὼς καὶ ἕνα μικρὸ τμήμα τοῦ ἴδιου ἀρχείου ποὺ φυλάγεται στὴν 'Ιστορικὴ καὶ 'Εθνολογικὴ 'Εταιρεία. 'Ετσι μὲ τὰ στοιχεῖα τῶν ἀρχεῖων ἐγγράφων καὶ μὲ πληροφορίες ἐρανισμένες ἀπὸ διάφορα δημοσιεύματα ἔγραψε τὸ βιβλίον του, ποὺ περιλαμβάνει τὰ ἐξῆς κεφάλαια:

1. «Τὸ ρυσις καὶ ὀργάνωσις καὶ γενικὰ τῆς δράσεως τῆς 'Εθνικῆς 'Εταιρείας» (σ. 7-16). 'Ο συγγραφέας στὸ κεφάλαιον αὐτὸ κάνει λόγο γιὰ τὰ αἷτια ποὺ προκάλεσαν τὴν ἱδρυση τῆς 'Εθνικῆς 'Εταιρείας, τὸν σκοπὸ καὶ τὴν ὀργάνωση, τὴν αὐξηση τῶν ἐταίρων, τὴ διοίκηση, τὴν ἐξάπλωση στὸ πανελλῆνιον, τὸ πρόγραμμα, τὴς φιλοδοξίες, τὴ δύναμη, τὴς ἐνέργειες γιὰ τὴν πολεμικὴ προπαρασκευὴ τῆς χώρας, τὴν καθιέρωση ἀπονομῆς ἀπὸ τὸν λαὸ τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἐθνικὴν σημαία. Τέλος ὁ συγγραφέας δίνει ἕνα γενικὸν διάγραμμα τῆς κυριώτερης δράσεως τῆς 'Εταιρείας.

2. «Τὸ Μακεδονικὸν ἀνταρτικὸν κίνημα τοῦ 1896» (σ. 17-121). Τὸ κεφάλαιον αὐτὸ, ποὺ εἶναι καὶ τὸ μεγαλύτερον τοῦ βιβλίου, ὑποδιαιρεῖται στὰ ἐξῆς ὑποκεφάλαια: α) «Προεισαγωγικὲς πληροφορίες». 'Αναφέρονται τὰ αἷτια τῆς ἀποστολῆς ἀνταρτικῶν σωμάτων στὴ Μακεδονία, τὰ προκαταρκτικὰ τῆς συγκροτήσεως τῶν σωμάτων, ἡ σύνταξι κανονισμοῦ, ἡ διατύπωση ὄρκου καὶ ὁ καταρτισμὸς τῶν σωμάτων, ὁ χαρακτήρας, ἡ σύνθεσις, ἡ στολὴ, ὁ ὄπλισμὸς τῶν σωμάτων, ἡ ἀνταρτικὴ ὀνοματοθεσία, τὸ ἔγγραφο ἀναγνωρίσεως ἀνταρτῶν καὶ οἱ εἰδικὲς ἐντολὲς καὶ ὁδηγίαι πρὸς τοὺς ὀπλαρχηγούς. β) «Δράσις τῶν σωμάτων τῆς 'Εθνικῆς 'Εταιρείας»: 'Ἐδῶ ὁ συγγραφέας προβαίνει σὲ λεπτομερικὴ περιγραφὴ τῆς δράσεως τῶν ἀνταρτικῶν σωμάτων ποὺ κατάρτισε, ἐξώπλισε καὶ ἐχρηματοδότησε ἡ 'Εθνικὴ 'Εταιρεία καὶ ἔστειλε στὴ Μακεδονία, γιὰ νὰ ἐμπυχώσουν τοὺς καταδυναστευομένους 'Ἕλληνας καὶ νὰ ἀντιμετωπίσουν τοὺς Βουλγάρους κομιτατζήδες. Τὰ σώματα αὐτὰ μὲ ἐπικεφαλῆς κατὰ τὸ πλεῖστον Μα-